

Nr 559

Av herr Ohlin m. fl., angående hjälpen till utvecklingsländerna.

(Lika lydande med motion nr 465 i Första kammaren)

De växande ansträngningarna från de bättre ställda nationernas sida att vända utvecklingen i de s. k. u-länderna i riktning mot en markerad förbättring av deras livsvillkor är ännu inte av den omfattning att den fortskridande vidgningen av gapet i fråga om levnadsstandard mellan »rika» och »fattiga» folk har kunnat hejdas. Detta beror inte bara på att den bättre ställda delen av mänskligheten — de industrialiserade länderna — i snabb takt ökar sin levnadsstandard utan även därpå att produktionsstegringen inom u-länderna totalt sett under senare år synes ha något minskats. Att enskilda länder och områden kunnat visa bättre framsteg än flertalet bör dock inte glömmas och tillhör den ljusare delen av bilden. Men eftersom samtidigt med en blygsammare produktionsökning, vars sannolika orsaker det här skulle föra alltför långt att närmare ingå på, befolkningsökningen fortskrider i alltmer stegrat tempo inom det stora flertalet u-länder har fattigdomen ytterligare tilltagit inte bara relativt till de »rika» nationerna utan även i absolut mening.

Detta konstaterande ställer viktiga problem. Det måste bl. a. leda till en grundlig prövning om biståndsformer och biståndsmål. Denna prövning måste gälla såväl enskilda nationers insatser som de multilaterala organens. En större koncentration på »lovande» typer av bistånd och på områden vilka kan eller med hänsyn till allmänna förhållanden väntas kunna bli i stånd att på ett effektivt sätt mottaga bistånd torde bli ofrånkomlig. En ytterligare kraftig ökning av biståndets totala omfattning liksom en bättre koordinering av olika bilaterala biståndsinsatser liksom av bilaterala och multilaterala framstår likaledes som tvingande på den fastare grundval som en omprövning ger. Visserligen har redan förut mycket stora insatser gjorts i syfte att förbereda biståndsmottagande genom grundläggande åtgärder på undervisningens område i medvetande om att det är uteslutet att materiellt och i andra avseenden höja ett folk vars överväldigande majoritet är analfabeter. Men allt tyder på att ännu större insatser krävs för att någorlunda komma till rätta med detta problem. Och därefter måste komma den utbildning upp till högre nivåer utan vilken inte ett högre organiserat samhälle kan fungera tillfredsställande.

För Sveriges vidkommande uttalade riksdagen för två år sedan — i över-

ensstämmelse med en formel som godtagits inom FN — att biståndsgivningen successivt skulle ökas upp till en nivå som tar i anspråk ca en procent av nationalprodukten. För vår del uttalade vi förra året att ett rimligt mål för vårt land vore att senast mot slutet av 1960-talet nå ungefär denna nivå. Planeringen för den svenska u-landshjälpens vidgning borde därför ske med tanke härpå.

Årets biståndsprogram tar i anspråk ca 0,2 procent av nationalprodukten. Men de ökningarna som i årets statsverksproposition föreslås är så blygsamma i förhållande till det uppställda målet att det är uppenbart att det kommer att dröja åtminstone till mot slutet av 1970-talet innan den uppsatta enprocentsandelen uppnås. Vi betvivlar att detta är den tolkning av FN:s uttalande som avsågs när FN-rekommendationen gjordes.

Emellertid kan det anföras skäl för den nu föreslagna i förhållande till målet otillräckliga ökningen. Krisen under sommaren och hösten inom den svenska u-landsadministrationen har till övermått bekräftat de farhågor vi uttalade redan förra året bl. a. rörande personalförhållandena inom NIB. Innan krisen genom redan gjorda, pågående och önskvärda utredningar, omorganisationer och personsnitten hunnit ge resultat i en fastare, effektivare och ändamålsenligare administration är det knappast möjligt att öka det svenska tekniska bilaterala biståndet.

En annan sak är att den nedräkning som föredragande statsrådet företagit av de anslagskrav som NIB själv framställt för sina fältprojekt för nästkommande budgetår förefaller gå väl långt i betraktande av att viss omorganisation redan skett och att sålunda den akuta krissituationen från 1963 i betydande grad avklingat. Vi förutsätter emellertid att medel i mån av trängande behov kan ställas till förfogande utöver de för budgetåret formellt anvisade och avser därför inte att på denna punkt yrka på några ändringar.

Däremot framlägges nedan vissa förslag rörande den pågående omorganisationen och framställes vissa yrkanden bl. a. för förstärkning av NIB:s kapacitet i fråga om rekrytering och utbildning av experter. Likaså framlägges vissa förslag rörande investeringsskydd, exportkrediter och handelspolitiska åtgärder.

En utredning begäres vidare för att få till stånd en ändamålsenlig sakgranskning av u-landsbiståndets effektivitet. Syftet bör vara att få någon för ändamålet avpassad motsvarighet till den granskning och värdering som för offentlig verksamhet inom landet handhas av statsrevisorerna. Härvid bör även beaktas frågan hur en »värderingsgranskning», en »evaluerings», skall kunna ske även vad gäller det multilaterala området.

Vad gäller det förra året av oss framförda förslaget om undersökning av möjligheterna för förbättrad spannmålslagring i u-länderna för att motverka förstörelse av spannmål har numera en undersökning igångsatts i detta syfte närmast med sikte på Indien. Vi förutsätter att denna under-

sökning och pågående förhandlingar i denna fråga bedrivs med önskvärd skyndsamhet och har alltså här intet yrkande.

Länderval i u-landsbiståndet

Med hänsyn till vissa utvecklingstendenser i fråga om vårt lands bilaterala bistånd önskar vi inskräpa att den i olika sammanhang fastslagna riktpunkten om en viss koncentration av våra biståndsinsatser måste fasthållas. En uppsplittring på alltför många länder och områden måste undvikas.

Förutom det självklara att det faktiska hjälpbehovet måste utgöra grunden för prövning av huruvida biståndsinsatser skall komma till stånd är det angeläget att fråga i vad mån Sverige har speciella förutsättningar att bistå ett presumtivt mottagarland. I vissa fall har Sverige tidigare kontakter med ifrågavarande land. För tidigare kolonialmakter kan ett sådant föregående ofta vara en belastning. För Sverige däremot är äldre kontakter av annan art. I flera länder har t. ex. svensk mission under lång tid stått för en stor del av undervisningen, sjukvården och olika sociala välfärdsåtgärder. Härigenom har marken beretts för svensk teknisk eller humanitär biståndsinsats från det allmännas sida. Man kan från början tillgodoräkna sig det förtroende som missionen åtnjuter. Man kan vidare utnyttja de språkkunskaper och den kännedom om land och folk som missionärskåren besitter liksom det i regel förtroendefulla förhållandet till landets infödda ledarskikt som i regel fostras i missionens skolor. Därtill kommer att svenska biståndsprojekt i ett land varinom svenska missioner varit länge verksamma kan påräkna ett icke ringa stöd genom möjligheten att rekrytera infödd personal på rekommendation av svenska skolledare som fostrat dem och i många fall även bidragit till att skaffa sina mest begåvade elever utbildning vid västerländska universitet.

Även om stor hänsyn sålunda enligt vår mening bör tas till tidigare svenska kontakter via missionen eller humanitära eller industriella insatser, på vilka motsvarande synpunkter i centrala avseenden kan anläggas, bör givetvis ländervalet även i sådana fall ske i intimt samråd med de nationella regeringarna och svenska beskickningar. Andra länders bilaterala eller i förekommande fall multilaterala biståndsorgans insatser inom området i fråga bör vidare ingå som viktiga bedömningselement.

Med tillfredsställelse konstaterar vi att vissa smärre anslag under senare år lämnats till vissa punktinsatser genom svenska missionssällskap. I de flesta fall har det därvid gällt stöd till skolor, inte minst yrkesskolor, inom ramen för s. k. tekniskt bistånd. Det kvarstår emellertid ett bestämt intryck att Sverige hittills försummat att i större utsträckning stödja de redan påbörjade svenska insatserna och att i samband därmed utnyttja de naturliga kontakter som exempelvis svensk mission och svenska industriföre-

tag uppodlat. Ett sådant samarbete ingår klart i den målsättning som riksdagen fastlagt vid 1961 års riksdag.

Även med hänsyn till de dokumenterade svårigheterna att i tillfredsställande omfattning rekrytera lämplig personal till fältprojekten och de administrativa problem som är förenade med att påbörja verksamhet inom områden av vilka man från svenskt håll har föga eller ingen erfarenhet framstår det som starkt motiverat, att vid länderval och typ av biståndsinsatser beakta förhållanden av den art som härövan skildrats. Utvecklings-effekten av en given insats kan härigenom på ett avgörande sätt höjas.

U-landsbiståndets administration

De påtagliga administrativa svagheter som avslöjats vad gäller det svenska biståndsarbetet måste utan tidsspillan avhjälpas. Förra årets debatter kring dessa frågor och de utredningar som verkstälts och som delvis ännu pågår bör kunna ge riktlinjer för en ny och förbättrad organisation.

Emellertid synes inte de nödvändiga organisatoriska förändringarna med hittillsvarande förslag vara tillgodosedda. Inför den fortsatta granskningen av den svenska biståndsverksamhetens administration som pågår önskar vi framhålla följande.

Det torde vara ändamålsenligt att så mycket som möjligt koncentrera biståndsfrågornas handläggning vare sig de är av bilateral eller multilateral karaktär till NIB. Med hänsyn till det stora behovet av samlad överblick och koordination av olika utvecklingsfrämjande åtgärder kan det inte vara lyckligt med den uppsplittring som nu framträder. Det s. k. tekniska biståndet i den mån det är av bilateral karaktär handlägges av NIB. Dessa frågor handläggs från svenskt håll i dess multilaterala aspekt inom FN handhaves däremot av UD. I verkligheten torde NIB inte heller ha utrustats för att fortlöpande följa FN:s och dess specialorgans lika litet som andra multilaterala organs biståndsarbete. En annan sak är att NIB ofta får träda till för att skaffa fram experter från svenskt håll i multilaterala projekt. Den personella underrepresentation i förhållande till de svenska ekonomiska insatserna i anknytning till Särskilda fondens verksamhet — påtalad av föredragande statsrådet — belyser att inte heller här har den svenska organisationen varit tillräcklig. Det s. k. finansiella biståndet handläggs av finansdepartementet, som nyligen för ändamålet upprättat en särskild byrå. Skillnaden mellan tekniskt och finansiellt bistånd torde dock ofta vara av mera formell än reell art och särskilt i de fall då det finansiella biståndet i realiteten samarbetar med tekniskt bistånd kring samma regionprojekt framstår uppdelningen som synnerligen konstruerad. Vad så gäller frågan om den allmänna överblick som måste krävas av dem som företräder Sverige vid överläggningar i de talrika internationella organen — inte minst FN:s specialorgan — tycks situationen vara den att dessa representanter utses av regeringen på förslag av det verk de representerar men utan kon-

takter med NIB. Bristande planmässighet och tvekan om målsättningarna blir alltför lätt följd av sådant förhållande.

Vi vill även framhålla att svenskt medlemskap i DAC icke längre bör undanskjutas. Också kontakterna och arbetet inom detta organ för samordning och effektivisering av u-landsbiståndet torde böra ske i vart fall i nära och fortlöpande kontakt med NIB. Detsamma gäller exempelvis vissa specialorgan inom Världsbanken, i vars arbete Sverige hittills icke deltagit till förfång för oss själva och u-landsbiståndet.

Självfallet kräver de härovan påvisade förhållandena noggranna överbåganden för att man skall komma fram till på en gång en samlad överblick och nära och smidig medverkan i biståndsarbetet i dess olika aspekter mellan olika verk, myndigheter och departement som beröres av biståndsarbetet.

Granskning och evaluering

En annan viktig aspekt på vårt växande u-landsbistånd är frågan om en nöjaktig kontroll och värdering av verksamhetens handhavande, inriktning och utvecklingseffekt. Biståndsverksamhetens speciella karaktär gör bl. a. att riksdagens ordinarie kontrollorgan — statsrevisorerna — knappast kan under vedertagna former genomföra den tillsyn över verksamheten som de verkställer i fråga om övrig statsverksamhet. Med stigande bidragsbellopp gör sig emellertid kravet på en effektiv och sakkunnig tillsyn av här antydd art allt starkare gällande. Än svårare ter sig motsvarande problem i fråga om de multilaterala biståndsinsatserna. Att knappast någon kritik alls framkommit mot multilaterala organs sätt att sköta biståndsarbetet beror inte nödvändigtvis på att denna verksamhet skulle vara så mycket bättre och effektivare administrerad än bilateral hjälp utan det kan lika väl bero på att inga verkningsfulla kontrollorgan skapats som tar itu med och ger offentlighet åt eventuella brister.

Vi finner det angeläget att här ovan antydda frågor närmare granskas med sikte på att utan onödig omgång nå fram till en ändamålsenlig lösning. Denna granskning och värdering (»evaluation») av biståndsverksamheten innebär många svårlösta problem och andra länder söker sig fram på olika vägar. Vid sidan av den mera räkenskapsmässiga granskning som riksrevisionsverket genomför och den kontinuerliga »evaluering» som NIB självfallet måste stå för för sin del av arbetsrutinen torde emellertid en »evaluering» av härovan antytt slag komma att krävas. En närmare utredning härom bör därför ske. Önskvärdheten av en sådan oberoende evaluering måste därvid tillgodoses på ett sådant sätt att krångel undviks och den speciella problematik som u-landsbiståndet innebär i full utsträckning beaktas.

NIB:s personalfråga

Med hänsyn till det önskvärda uti att NIB ges bättre möjligheter att följa och studera den multilaterala biståndsverksamheten och vara det främsta kontaktorganet åt detta håll och jämväl i övrigt en större överblick och

mera samordningsuppgifter bör läggas i NIB:s händer torde den av statskontoret föreslagna och av föredragande statsrådet i stort förordade personalorganisationen inom NIB vara alltför knappt tilltagen. Utan att här söka att i detalj genomlysa frågan vill vi göra några påpekanden till vägledning för den överprövning som enligt vår mening bör komma till stånd.

Ett relativt stort antal kanslistjänster föreslås ingå i den nya organisationen. I flera fall synes det knappast välövertvägt att på kanslistpersonal lägga de arbetsuppgifter det i praktiken kommer att gälla. Tjänsteåliggandenas natur pekar i stället på att sekreterarbefattningar bättre svarar mot behovet.

I några fall synes i organisationsplanen föreslagna extra tjänster i stället böra inrättas såsom extraordinarie. Det torde vara svårt att rekrytera välkvalificerad personal på extratjänsterna. Med hänsyn till den förutsedda framtida ökningen av u-landsbiståndets totala omfattning torde en sådan omläggning visa sig ändamålsenlig. I vissa fall synes de föreslagna tjänsterna vara otillräckliga till antalet. Man kan här som exempel peka på expertrekryteringsbyråns utbildningssektion. Det förefaller uteslutet att föreliggande och kommande arbetsuppgifter skall kunna tillfredsställande handläggas av föreslagen personal. Inte heller synes statskontorets snabbt genomförda organisationsundersökning ha lyckats tillfredsställande lösa stipendiatfrågornas plats inom ramen för det hela.

Slutligen vill vi uttala tvivel om att de journalister som skall fullgöra viktiga arbetsuppgifter inom informationsbyrån med hänsyn till de allmänna och speciella krav som enligt föreliggande organisationsplan ställes på dem kommer att stå till förfogande med den föreslagna lönegradsplaceringen.

Det torde heller knappast vara välbetänkt att reducera anslagen för »Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft» så som skett. Detta ter sig så mycket mindre motiverat som den påbörjade granskningen av de problem som sammanhänger med splittringen av u-landsbiståndets handläggning torde komma att leda fram till att NIB får en centralt sammanhållande roll för hela det svenska u-landsbiståndet. Vi förutsätter att denna granskning bedrivs med all skyndsamhet så att en förbättrad samordning och organisation kan börja verka redan från ingången av nästa budgetår.

Då emellertid först den härövan förordade närmare granskningen kan ge en detaljerad uppfattning om de föreliggande personalbehoven vill vi föreslå att Kungl. Maj:t bemyndigas att fastställa en personalstat för NIB inom en kostnadsram som med 200 000 kronor överstiger Kungl. Maj:ts förslag samt att anslaget för Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft uppräknas från föreslagna 250 000 kronor till 400 000 kronor, vilket innebär att under punkten Nämnden för internationellt bistånd: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisas ett förslagsanslag av 2 964 000 kronor.

Rekrytering och utbildning av experter

På flera avsnitt av det svenska biståndsarbetet framträder svårigheten att rekrytera kvalificerad personal som ett hinder för en effektiv insats. De

utredningar som pågår rörande u-landstjänstemäns ekonomiska och allmänt sociala villkor bör därför drivas med skyndsamhet så att ur olika synpunkter mera betryggande villkor kan erbjudas. Detta torde vara en grundläggande förutsättning för att inom Sverige kunna rekrytera personal till bilaterala och multilaterala biståndsprojekt. Många frågor reser sig här: hemmakarriär efteråt, familjetrygghet, pensioner, sjukförsäkring, tjänst-årsberäkning, beskattning o. d.

Nära förknippad med rekryteringsfrågorna är utbildningen. Endast i viss omfattning kan man finna personal som utan mer eller mindre omfattande kompletterande utbildning kan på ett tillfredsställande sätt uppta fältarbete inom u-landsbiståndet. Kompletterande språkundervisning är ofta en ofrånkomlig förutsättning. Viss utvidgning av fackutbildning krävs också ofta och är i stor utsträckning nödvändig för att göra vederbörande kompetent för de avsedda uppgifterna. Allmän orientering rörande det område inom vilket vederbörande skall verka har börjat meddelas på kortare kurser.

Även med de vidgningar i utbildningen av experter som föreslås i propositionen framstår emellertid programmet för utbildningen (och därmed rekryteringsmöjligheterna) som starkt otillräckliga. Det ligger nära till hands att erinra om att den amerikanska s. k. fredskåren trots en grundlig gallring på ett förberedande skede underkastar dem som önskar träda i kårens tjänst mellan tre till fem månaders intensiv utbildning, varav någon månad inom det land där vederbörande avser tjänstgöra. Utbildningen avser icke de grundläggande yrkesmässiga kvalifikationerna, vilka utgör förutsättning för den här omtalade utbildningens och träningens påbörjande. Det torde i hög grad både öka möjligheterna till snabb och god anpassning i den nya miljön och minska riskerna för misstag och motsättningar och öka effektiviteten i alla avseenden om den personal som utsänds för fältarbete får en betydligt grundligare specialutbildning för de uppgifter och den miljö den skall verka inom. Härvid bör — framförallt i fråga om språkutbildning och miljö såsom sociala, ekonomiska och religiösa förhållanden — blivande fältarbetarens fruar få en lika god utbildning. De intervjuer och den medicinska prövning som nu även fruarna undergår är visserligen i och för sig värdefulla och nödvändiga men kan inte göra en viss utbildning och god orientering överflödiga.

Det bör understrykas att i många fall den nödvändiga kompletterande utbildningen med fördel kan ske i andra länder som av olika skäl kan ha bättre förutsättningar för den särskilda kompletteringsutbildning och orientering som i vederbörandes fall kan komma i fråga.

Det framstår mot bakgrund av det anförda som angeläget att inom NIB:s nya organisation stor uppmärksamhet ägnas dessa problem och att tillräckligt med personal ställes till förfogande för ändamålet. Det av föredragande statsrådet föreslagna anslaget på en miljon kronor svarar dock på intet sätt mot oundgängliga behov. Vi förordar därför att detta belopp höjes till två miljoner kronor.

U-landslagen

Med tillfredsställelse noterar vi att vårt förra året av riksdagen avvisade förslag om anslag till påbörjande av verksamhet genom s. k. frivilligtjänst i u-länderna nu av föredragande statsrådet accepterats och att ett anslag på 750 000 kronor förordas för ändamålet. Den undersökning rörande de närmare formerna för denna verksamhet som pågår torde inte behöva bli alltför tidskrävande, eftersom betydande erfarenhetsmaterial rörande sådan typ av verksamhet finns sammanställt. Vi finner det också riktigt att den anknytning till svenska enskilda organisationer som sökts bl. a. med Sveriges ungdomsorganisationers landsråd fullföljes och fördjupas. Nära kontakt med missionssällskapen är även angeläget. Härutöver vill vi framhålla att det är väsentligt att den personal som skall ingå i de s. k. u-landslagen utväljes med största omsorg. Förutom god yrkesutbildning krävs personlig stabilitet och förmåga att umgås med människor. Ledaregenskaper och pedagogisk fallenhet torde vidare vara förutsättningar för framgång. Vi delar uppfattningen att det från svenska utgångspunkter inte kan vara ändamålsenligt att för denna typ av insatser skapa särskilda projekt utan att anknytning bör ske till de ordinära biståndsprojekten. Huruvida den typ av personal varom här är fråga därvid skall användas gruppvis eller enskilt får bero på uppgifternas art och förhållandena i det enskilda fallet. Inte heller bör man utesluta utan tvärtom aktivt arbeta för att svenska »frivilliga» i förekommande fall kan få ingå i multilaterala eller i andra länders bilaterala projekt liksom det inte heller bör uteslutas att lämplig personal av denna typ men av annan nationalitet bereds möjlighet att delta i svenska projekt. Härigenom underlättas strävanden att finna för varje uppgift lämpligaste person samtidigt som en »avnationalisering» av insatserna uppnås. Vi vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på det arbete berörande dessa frågor som pågår inom Europarådet i samverkan med ett stort antal enskilda organisationer och offentliga organ.

Det belopp som av föredragande statsrådet förordas för s. k. u-landslag täcker endast kostnaderna för en mycket begränsad verksamhet av detta slag. Vi förutsätter emellertid att NIB får möjlighet att — i den mån ytterligare medel skulle behövas — utnyttja anslaget Ospecificerade fältprojekt.

Vad härovan anförts föreslår vi att riksdagen måtte giva Kungl. Maj:t till känna.

Biträdande experter

Med hänsyn till den utbyggnad och effektivisering av expertrekryteringsarbete som vi i annat sammanhang i denna motion förordar torde det föreslagna anslaget för utsändande av biträdande experter komma att visa sig för knappt tilltaget varför vi föreslår en uppräknings av detta anslag med 650 000 kronor till 3 650 000 kronor.

Skydd för u-landsinvesteringar

Frågan om skydd för investeringar mot politiska risker inom u-länderna har för vårt lands vidkommande ännu icke nått någon lösning. Från vårt håll har tidigare hävdats att för den händelse inga internationella garanti- eller försäkringssystem inom rimlig tid kommer till stånd borde Sverige under statlig medverkan söka skapa någon form av nationell garanti. Det framstår i dag som ovisst när det arbetet med hithörande problem som pågår inom exempelvis OECD kan leda till praktiska resultat.

Den konventionstext som utarbetats inom OECD och som numera även inofficiellt granskats av åtskilliga u-länder förutser närmast en kodifiering av sedan gammalt gällande regler inom den mellanfolkliga rätten jämte ett stadgande om skiljedom för slitande av tvister. Om och när en sådan konvention kunde träda i kraft skulle den betyda ett stort framsteg i syfte att skapa rättsförhållanden av mera stabilt slag och undanröja åtskilligt av den osäkerhet som nu — sedan kolonialväldenas rättssystem fallit sönder — möter investeringar inom mindre utvecklade områden. Även om vissa tecken tyder på att det inom flera av de stora OECD-staterna bl. a. USA numera finns ett ökat intresse för en sådan konvention är det ännu synnerligen ovisst när den kan komma till stånd.

Som saken sålunda ligger till med fortsatt ovisshet om huruvida en multilateral lösning av frågan inom överskådlig tid kommer till stånd, föreslår vi, att vårt land i likhet med vad som skett i åtskilliga andra länder utan dröjsmål skapar möjlighet till investeringsgaranti på nationell bas. Vi avstår här ifrån att närmare diskutera den tekniska utformningen av en sådan garanti, vilken kan utformas på olika sätt. Möjligen kan den nyligen av Norge införda typen av garanti tjäna som förebild. En mera provisorisk lösning ägnad att möta de omedelbara trängande behoven torde icke behöva kräva alltför ingående överväganden. Skulle däremot senare en mera långsiktig lösning på nationell bas visa sig nödvändig står i sådant fall tid till förfogande för de utredningar som kan behövas.

Vi hemställer alltså att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville an hålla att förslag snarast förelägges riksdagen om ett på nationell bas utformat skydd mot politiska risker vid svenska investeringar i u-länderna.

Exportkreditgarantier

De inom den totala ramen för exportkreditgarantier medgivna beloppen för garantigivning på särskilt gynnsamma villkor vid export till u-länderna avser i främsta rummet med nuvarande tillämpning medgivande av längre garantitid än som vanligen tillåts enligt Bern-unionen dvs. fem år. En sådan längre garantitid har numera i praktiken godtagits av Bern-unionens medlemsländer under förutsättning att garantien avser export av betydelse för u-landets utveckling. Den sålunda medgivna längre garantitiden är i

och för sig mycket värdefull men ytterligare lindringar i bestämmelserna torde böra och kunna genomföras.

I fråga om garantiprocentsatsen gäller att riksdagen satt den övre gränsen till 90 procent. Men Kungl. Maj:t har förordnat att exportkreditnämnden tills vidare inte får medge högre garantiprocent än 85 procent och som allmän riktlinje gäller vidare att garantisatser mellan 80 och 85 procent skall tillämpas för politiska risker och mellan 70 och 75 procent för kommersiella risker. I den gruppindelning byggd på riskbedömning som tillämpas kommer u-länderna i den minst gynnade gruppen vilket innebär att för deras del vanligen den undre gränssiffran tillämpas. Eftersom garantierna i princip bygger på försäkringsmässiga grunder blir följden att samma länder som får lägst garantiprocent får högre premier för exportgarantien. Härtill kommer att exportkreditnämnden följt principen att helt vägra garantier om ett lands betalningsförmåga är särskilt ansträngd eller alternativt sänka garantiprocenten under ovannämnda nedre gräns.

I flera länder har man under senare år höjt garantiprocenten — i vissa fall ända upp till 95 procent. Det torde böra övervägas om icke en justering borde ske även av de svenska garantigränserna. I vart fall borde den av riksdagen medgivna övre gränsen kunna användas. Vidare bör icke utan synnerligen vägande skäl förekomma, att garantiprocenten sänkes eller att ett land helt undantages från risktäckning. En bättre väg torde vara att i sådana fall höja premierna. Det torde även böra övervägas om inte någon reducering av i princip försäkringsmässigt med hänsyn till riskbedömningen avvägda premier borde kunna tillämpas i de fall då exportkreditgarantien har uppenbar betydelse för importlandets ekonomiska och tekniska utveckling. Exportkreditnämnden upprätthåller vidare ett krav på minst 20 procent kontantandel vid kapitalvaruexport, en regel som med fördel bör kunna uppmjukas. En möjlighet att öka garantigivningen ligger däri att man använder sig av s. k. finanskrediter, en typ av garantigivning som kommit till användning i allt fler länder. Garantigivningen överföres då från exportören till ett kreditinstitut.

Handelspolitiska åtgärder

Även om Sverige i jämförelse med de flesta andra länder håller sig med ett genomsnittligt lågt tullskydd är det dock uppenbart att även Sverige reser vissa hinder för u-länderna i fråga om export till vårt land. Sedan förra året har vissa lättnader skett t. ex. genom borttagande av extraskatten på kaffe. Men fortfarande återstår åtskilligt att göra. Vi har t. ex. höga extraskatter på kakao och produkter därav. Inom jordbruksregleringen faller åtskilligt som verkar i samma riktning. I vissa fall torde inga verk samma åtgärder kunna vidtagas utan föregående utredningar. I andra avseenden torde för u-ländernas export gynnsamma reformer utan större omgång

kunna genomföras. För vår del finner vi det viktigt och angeläget att Sverige inte endast med all kraft verkar för här antydd utveckling inom ramen för internationella organ — inte minst vid FN:s stundande handelskonferens — utan även på rent nationell bas söker underlätta handelsutbytet med u-länderna.

Under hänvisning till ovan anförd motivering hemställer vi,
att riksdagen måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att det svenska bilaterala u-landsbiståndet bör så långt som möjligt koncentreras till länder och regioner, med vilka Sverige, t. ex. genom industrien eller missionen, redan har etablerat kontakter,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpliga vägar att förbättra granskningsmöjligheterna och möjligheterna till värdering från effektivitetssynpunkt (s. k. evaluering) av u-landsbiståndet,

3. besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalstat för nämnden för internationellt bistånd inom en kostnadsram som är 200 000 kronor större än enligt Kungl. Maj:ts förslag,

4. besluta höja anslaget till Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft med 150 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag till 400 000 kronor,

5. i anledning av förslagen under 4 och 5 till *Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar* för budgetåret 1964/65 under tredje huvudtiteln anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 350 000 kronor förhöjt förslagsanslag om inalles 2 964 000 kronor,

6. besluta höja anslaget till Rekrytering och utbildning av experter med 1 000 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag och därför till *Rekrytering och utbildning av experter* för budgetåret 1964/65 under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor,

7. i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom riksdagens mening giva till känna vad ovan i motionen anförts angående användande av s. k. u-landslag i biståndsarbetet,

8. besluta höja anslaget till Biträdande experter för multilateral biståndsverksamhet med 650 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag och därför till *Biträdande experter för multilateral biståndsverksamhet* för budgetåret 1964/65 under tredje huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 650 000 kronor,

9. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till riksdag-

gen om ett på nationell bas utformat skydd mot politiska risker vid svenska investeringar i u-länderna samt

10. i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom riksdagens mening giva till kända vad ovan i motionen anförts angående riktlinjer för de svenska exportkreditgarantierna samt angående möjligheter att underlätta u-ländernas export.

Stockholm den 26 januari 1964

Bertil Ohlin

Sven Wedén

Bertil von Friesen

Sven Gustafson

Gunnar Helén

Gustaf Kollberg

Manne Ståhl

Brita Elmén

Henning Gustafsson

i Skellefteå